

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'מט

ערב שבת קודש

פרשת שופטים

ג' באלול התשע"ד

יוצא לאור עלידי

מכון ליובאוויטש שעליד

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ג' באלול ה'תשע"ד - י' באלול ה'תשע"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ג' באלול	ה'ל' כלים פרק ט-יא.	ה'ל' טוען ונטען.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע קא.
ש"ק	ד' באלול	פרק יב-יד.	פרק ב.	מ"ע צט.
א'	ה' באלול	פרק טו-יז.	פרק ג.	מ"ע ק.
ב'	ו' באלול	פרק יח-כ.	פרק ד.	מ"ע קו.
ג'	ז' באלול	פרק כא-כג.	פרק ה.	מ"ע קד.
ד'	ח' באלול	פרק כד-כו.	פרק ו.	מ"ע צו.
ה'	ט' באלול	פרק כז-כח. ה'ל' מקואות.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ז.	מ"ע קט.
ו'	י' באלול	פרק ב-ד.	פרק ח.	מ"ע קט.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן וציצית ותפילין	זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד' לפני הזריחה							
ו', ג' באלול	4.06	4.59	5.22	6.21	9.26	12.42	1.14	7.09.1	7.34
ש"ק, ד' באלול	4.07	5.00	5.22	6.21	9.26	12.41	1.13	7.07.9	7.33
א', ה' באלול	4.09	5.00	5.23	6.22	9.26	12.41	1.13	7.06.6	7.31
ב', ו' באלול	4.10	5.01	5.24	6.23	9.26	12.41	1.13	7.05.4	7.30
ג', ז' באלול	4.10	5.02	5.24	6.23	9.26	12.40	1.12	7.04.1	7.29
ד', ח' באלול	4.11	5.03	5.25	6.24	9.27	12.40	1.12	7.02.9	7.27
ה', ט' באלול	4.12	5.04	5.26	6.25	9.27	12.40	1.11	7.01.6	7.26
ו', י' באלול	4.13	5.04	5.27	6.25	9.27	12.39	1.11	7.00.3	7.25

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ
שופטים	7:43	6:31	7:46	6:47	7:46	6:39	7:46	6:49
כי-תצא	7:34	6:23	7:36	6:38	7:36	6:30	7:36	6:40

עורך אחראי: לוייצחק שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעליד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 6084000, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474 אינטרנט:

כדי לפגוש את המלך, יש לצאת מהעיר

אף־על־פי שכל אחד מישראל הוא בבחינת "אנשי העיר", יש זמנים שצריך לצאת ממקומו ולעסוק בענייני השדה דווקא, היינו בירור ענייני העולם • שם דווקא נמצא המלך ו"מקבל בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות" • גם כשהירידה היא לבחינת "מדבָר", על־ידי התשובה מגיעים למעלה ביותר • וההוראה: בנוסף לחינוך עצמו – להוסיף בהפצת היהדות • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

הנה כתיב² יאר ה' פניו אליך, שהוא עניין הארת י"ג מידות... והארה זו היא נמשכת מבחינת אל, שהוא ראשית כל הי"ג מידות ומקורן וכללותן [לפי שיטה אחת³, ואדמו"ר הזקן מדבר כאן על־פי שיטה זו], וכמו שכתוב⁴ אֵל הו' ויאר לנו כו". והנה, כאשר לומדים בפשטות משל זה, מובן, שעילוי חודש אלול הוא – שגם כאשר יהודי נמצא "בשדה", שזהו מעמדו ומצבו בימות החול, שאז עוסק הוא בענייני שדה (ענייני העולם), הנה גם בהיותו במעמד ומצב זה מקבלו המלך בסבר פנים יפות כו', מאחר שהמלך בא לשדה (ובנמשל – גילוי י"ג מידות הרחמים).

אמנם כד דייקת שפיר בלשונו של אדמו"ר הזקן – הרי הלשון הוא: "משל למלך שקודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר לקראתו ומקבלין פניו בשדה", היינו, שמדובר אודות "אנשי העיר" (ולא אודות האנשים הנמצאים "בשדה"), שהם יוצאים מהעיר אל השדה כדי לקבל את פניו של המלך הנמצא בשדה, ולכאורה, "כלפי לייא": כיצד יתכן

א. בנוגע למבואר בליקוטי־תורה¹ שבחודש אלול נמצא המלך בשדה כו' – מצינו פלא גדול, ובהקדים:

דברי תורה, כולל – תורה שבעל־פה, ובכללותם – דברי חסידות, הם בתכלית הדיוק. ובזה גופא ידוע גדול הדיוק בלשון הזהב של אדמו"ר הזקן. ועל־פי זה מובן שפרטי משל המלך בשדה הם בתכלית הדיוק. ולכאורה, ישנו דבר פלא בכללות משל זה, הדורש ביאור והסברה:

אדמו"ר הזקן מבאר שבחודש אלול מאירים י"ג מידות הרחמים, ואף־על־פי־כן הם ימות החול ולא יום־טוב, מאחר שזהו בדוגמת המלך שנמצא בשדה ולא בהיכל מלכותו. וזהו לשונו: "משל למלך שקודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר לקראתו ומקבלין פניו בשדה, ואז רשאין כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו, והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם, ובלכתו העירה הרי הם הולכים אחריו כו", וכן הוא בנמשל: "כך העניין על דרך משל בחודש אלול יוצאין להקביל אור פניו יתברך בשדה, כי

(2) במדבר ו,כה.

(3) ראה ליקוטי־שיחות, כרך ד, עמ' 1348 ואילך.

(4) תהלים קיח,כו.

(1) דברים לב,ב.

שהתינוק אינו יודע אודות ענייני הספירות כו', וכוונתו היא - לעצמות ומהות.

ויש לומר שדיוק הלשון "אני מתפלל לדעת זה התינוק" (ולא "לדעת התינוק") הוא - כדי לרמז על עניין "מראה באצבעו ואומר זה" (היינו, שפניית התינוק לעצמות ומהות היא באופן של גילוי - "מראה באצבע ואומר זה"), דלולא זאת - הרי תיבת "זה" מיותרת.

ובנוגע לענייננו - מאחר שנשמת כל אחד ואחת מישראל קשורה עם עצמות ומהות [אתה בראתה אתה יצרת אתה נפחתה בי ואתה משמרה בקרבי] - הרי בוודאי שכל אחד ואחת מישראל הוא בבחינת "אנשי העיר", "עיר אלקינו", ואין לו שייכות כלל ל"שדה".

ג. והנה, אף שכל אחד ואחת מישראל הוא בבחינת "אנשי העיר", "עיר אלקינו", אף-על-פי-כן אומרים לו שישנם זמנים (בימות החול) שהוא צריך לצאת ממקומו [לא רק ביחס למעמדה ומצבה של הנשמה בהיותה למעלה, קודם הירידה למטה, אלא גם ביחס למעמדה ומצבה של הנשמה לאחר ש"החזרת בי נשמת", שגם אז שייכת היא ל"עיר אלקינו"], וללכת אל השדה ולעסוק בענייני השדה דווקא, היינו, לאחר עבודת התפילה ולימוד התורה בהתחלת היום, צריך הוא לצאת מבית-הכנסת ובית-המדרש, ולעסוק בבירור ענייני העולם (שדה).

וכאשר יהודי טוען שהוא "בן עיר", ואם כן, מה לו ול"שדה", מדוע שולחים אותו ל"שדה", וכיצד יסתדר ב"שדה" וכו' - אומרים לו שהמלך נמצא בשדה, ובהיותו בשדה "הוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם", מה שאין-כן בהיותו בהיכל מלכותו שאז "אין נכנסים כי אם ברשות, ואף גם זאת המובחרים שבעם ויחידים סגולה", ולכן, אם רצונו להקביל את פני המלך והמלך יקבלו בסבר פנים יפות ויראה לו פנים שוחקות - עליו לצאת אל השדה דווקא.

ומוכן, שכאשר מדובר אודות יציאה לשדה על-פי הוראת "תורת אמת", הרי זה באופן שעבודתו ויגיעתו ("אדם לעמל יולד"⁶) היא בענייני השדה

לומר (בנמשל) שהמלך נמצא בשדה, ושם ממתין הוא לאנשי העיר שייצאו מן העיר (בחדש אלול) כדי לקבל את פניו בשדה!?

ב. והביאור בזה - באופן המובן אפילו לאיש פשוט:

כאשר יהודי מתעורר משנתו בכל בוקר - אומר "מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמת כו'", ולאחרי שנוטל ידיו אומר "נשמה שנתת בי טהורה היא, אתה בראתה אתה יצרתה אתה נפחתה בי ואתה משמרה בקרבי", היינו, שהקב"ה נותן לו את הנשמה לא רק בשעה שנולד, אלא בכל יום ויום. והרי מובן בפשטות (גם ליהודי פשוט) שהנשמה היא העיקר (ולא הגוף) - כי עצם העובדה שהגוף הוא דבר חי (שרק אז ביכולתו לאכול ולשתות ולטייל ולעסוק בענייני שדה כו') הרי זה מפני הנשמה שבקרבו.

ומאחר שנשמה זו היא של הקב"ה - "נשמה שנתת בי... אתה בראתה אתה יצרתה אתה נפחתה בי ואתה משמרה בקרבי" (היינו, שגם בעת היותה בגוף קשורה היא עם הקב"ה - "אתה משמרה בקרבי") - הרי מובן בפשטות (גם בשכלו של איש פשוט) שכל אחד ואחת מישראל שייך בעצם ל"עיר אלקינו" - "אנשי העיר".

ואדרבה: כאשר מדובר אודות יהודי פשוט שאין לו ידיעה בפרטי דרגות הספירות כו', הנה באומרו "מודה אני לפניך... שהחזרת בי נשמת כו'", "נשמה שנתת בי... אתה בראתה כו'" - כוונתו לעצמות ומהות!

יהודי פשוט אינו יודע אודות פרטי התוארים של הקב"ה; התואר היחיד שהוא יודע הוא - "דער אויבערשטער" (העליון), זה שנמצא למעלה, ומאחר שאינו יודע אודות פרטי התוארים וספירות כו', הרי כוונתו בפשיטות היא - לעצמות ומהות! כאשר מדובר אודות "בעל שכל" - אזי יש צורך להסביר לו ולפעול עליו שכוונתו תהיה לעצמות ומהות, "אליו ולא למידותיו"; אבל אצל יהודי פשוט - הרי זה בתכלית הפשיטות, מאחר שאין לו ידיעה אודות ספירות כו'.

וכידוע מה שכתוב בתשובות הריב"ש⁵ "מה שאמר הרב הגדול... אני מתפלל לדעת זה התינוק",

(6) איוב ה.ז.

(5) סקנ"ז - הובא בשורש מצות התפילה להצמח צדק רפ"ח.

כפשוטם – "ארץ ממנה יצא לחם"⁷, חרישה וזריעה, וכיוצא בזה, ובכללות – התעסקות בענייני העולם, מאחר שעדיין לא הגיע הזמן ש"ועמדו זרים ורעו צאנכם"⁸.

אמנם הכוונה הפנימית ביציאתו לשדה היא – כדי שיוכל לפגוש את המלך ולדבר עמו ולבקש ממנו את כל צרכיו, כי כאשר המלך נמצא בשדה הרי הוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות וממלא את הבקשות שמבקשים ממנו, אבל ביחד עם זה מובן שכאשר היהודי נמצא בשדה, הרי הוא עוסק בענייני השדה.

והביאור בזה בעבודה הרוחנית: מבואר בתניא⁹ ש"תכלית השתלשלות העולמות וירידתם ממדרגה למדרגה אינו בשביל עולמות עליונים הואיל ולהם ירידה מאור פניו יתברך, אלא התכלית הוא עולם הזה כו"¹⁰, "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים"¹⁰.

זאת אומרת: גילוי האור הוא אמנם בעולמות העליונים יותר מאשר בעולם הזה התחתון, אבל תכלית הכוונה אינה בשביל עניין הגילויים, כי הגילויי שבעולמות העליונים הוא באופן של "ירידה מאור פניו יתברך", אלא תכלית הכוונה היא – להיות לו יתברך דירה בתחתונים, דירה לעצמותו יתברך, ולא עניין של גילויים בלבד. ולכן, כאשר מדובר אודות התגלות פני המלך, "א"ל הוי' ויאר לנו", היינו, גילוי מהותו ועצמותו יתברך, למעלה מבחינת הגילויים – הרי זה שייך "בשדה" דווקא, כי עשיית הדירה לעצמותו יתברך היא בעולם הזה התחתון דווקא, כי "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים".

ועניין זה אמור לא רק בנוגע לאנשי העיר, אלא גם בנוגע לאלו שנמצאים בארמון המלוכה, ואפילו בנוגע למלך עצמו, שגם הוא זקוק ל"שדה" – כמבואר בדרוש חסידות בפירוש הפסוק "מלך לשדה נעבד". וכאמור לעיל שעשיית הדירה לעצמותו יתברך היא העולם הזה התחתון דווקא – בחינת "שדה".

ועל דרך זה מובן בנוגע לבני המלך – כל אחד ואחת מבני ישראל, כמאמר רז"ל¹⁵ "כל ישראל בני מלכים הן",

[ובפרט על-פי מה שכתוב בתיקוני זוהר בתחילתו "ישראל איקראון מלכים" (ומובן גם בפשטות, שהרי נשמת כל אחד ואחת מישראל היא "חלק אלקה ממעל ממש"), וגם עניין "מאן מלכי רבנן"¹⁶ שייך לכל אחד ואחת מישראל – בהיותו

והביאור בזה בעבודה הרוחנית: מבואר בתניא⁹ ש"תכלית השתלשלות העולמות וירידתם ממדרגה למדרגה אינו בשביל עולמות עליונים הואיל ולהם ירידה מאור פניו יתברך, אלא התכלית הוא עולם הזה כו"¹⁰, "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים"¹⁰.

זאת אומרת: גילוי האור הוא אמנם בעולמות העליונים יותר מאשר בעולם הזה התחתון, אבל תכלית הכוונה אינה בשביל עניין הגילויים, כי הגילויי שבעולמות העליונים הוא באופן של "ירידה מאור פניו יתברך", אלא תכלית הכוונה היא – להיות לו יתברך דירה בתחתונים, דירה לעצמותו יתברך, ולא עניין של גילויים בלבד. ולכן, כאשר מדובר אודות התגלות פני המלך, "א"ל הוי' ויאר לנו", היינו, גילוי מהותו ועצמותו יתברך, למעלה מבחינת הגילויים – הרי זה שייך "בשדה" דווקא, כי עשיית הדירה לעצמותו יתברך היא בעולם הזה התחתון דווקא, כי "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים".

ועל דרך זה מובן בנוגע לבני המלך – כל אחד ואחת מבני ישראל, כמאמר רז"ל¹⁵ "כל ישראל בני מלכים הן",

[ובפרט על-פי מה שכתוב בתיקוני זוהר בתחילתו "ישראל איקראון מלכים" (ומובן גם בפשטות, שהרי נשמת כל אחד ואחת מישראל היא "חלק אלקה ממעל ממש"), וגם עניין "מאן מלכי רבנן"¹⁶ שייך לכל אחד ואחת מישראל – בהיותו

ועל דרך זה מובן בנוגע לבני המלך – כל אחד ואחת מבני ישראל, כמאמר רז"ל¹⁵ "כל ישראל בני מלכים הן",

[ובפרט על-פי מה שכתוב בתיקוני זוהר בתחילתו "ישראל איקראון מלכים" (ומובן גם בפשטות, שהרי נשמת כל אחד ואחת מישראל היא "חלק אלקה ממעל ממש"), וגם עניין "מאן מלכי רבנן"¹⁶ שייך לכל אחד ואחת מישראל – בהיותו

ועל דרך זה מובן בנוגע לבני המלך – כל אחד ואחת מבני ישראל, כמאמר רז"ל¹⁵ "כל ישראל בני מלכים הן",

[ובפרט על-פי מה שכתוב בתיקוני זוהר בתחילתו "ישראל איקראון מלכים" (ומובן גם בפשטות, שהרי נשמת כל אחד ואחת מישראל היא "חלק אלקה ממעל ממש"), וגם עניין "מאן מלכי רבנן"¹⁶ שייך לכל אחד ואחת מישראל – בהיותו

ועל דרך זה מובן בנוגע לבני המלך – כל אחד ואחת מבני ישראל, כמאמר רז"ל¹⁵ "כל ישראל בני מלכים הן",

[ובפרט על-פי מה שכתוב בתיקוני זוהר בתחילתו "ישראל איקראון מלכים" (ומובן גם בפשטות, שהרי נשמת כל אחד ואחת מישראל היא "חלק אלקה ממעל ממש"), וגם עניין "מאן מלכי רבנן"¹⁶ שייך לכל אחד ואחת מישראל – בהיותו

12 סנהדרין ד, ב.
13 תורה אור יז, ב.
14 ויקרא כה, ג.
15 שבת סז, א.
16 מהרש"א ברכות ד, א. גיטין סב, א.

7 איוב כה, ה.
8 ישעיהו סא, ה.
9 פרק ל"ו.
10 תנחומא פרשה טז.
11 תניא פרק ב.

ה' אלקיך²¹, "שם, כלומר עמוק מאד למטה", שזהו בחינת "מדבר" אשר לא ישב אדם שם, וכמו שכתוב "אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך גו"²², ודווקא על-ידי זה נפעל ש"ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך"²³, לכל לראש - בעבודת האתכפא, ולאחרי זה - בעבודת אתהפכא, שעל-ידי זה נפעל עליו גדול יותר - עילוי עבודת בעלייתשובה לגבי עבודת הצדיקים. כי הנה "כל ישראל בחזקת כשרות"²⁴, וכמו שכתוב "ועמך כולם צדיקים"²⁵, אבל אף-על-פי כן, דווקא על-ידי הירידה לבחינת "מדבר" שאין תחתון למטה ממנו, נפעל עליו גדול ביותר שאין למעלה ממנו - כפי שמבאר אדמו"ר הזקן שעשיית הדירה לעצמותו יתברך היא דווקא בעולם הזה התחתון שאין תחתון למטה ממנו. ודווקא שם הוא גילוי עצמותו יתברך, בדוגמת דירת האדם שבה מתגלה בכל עצמותו.

ו. והנה, נתינת הכוח לכללות עבודת חודש אלול היא - בראש-חודש אלול, שאז עלה משה רבינו להר לקבל לוחות אחרונות, ולכן מתחילים לתקוע בשופר בראש-חודש אלול [...].

ההוראה מכל האמור לעיל - בנוגע לפועל: היות שבראש-חודש מתחילה עבודת ההכנה לראש-השנה, שבו נכללת כללות העבודה של "אני נבראתי לשמש את קוני"²⁶ (כי ראש-השנה הוא יום ברוא אדם הראשון) - לכן מודגש בכללות חודש אלול (החל מראש-חודש אלול) ב' ההפכים שישנם בנוגע לכללות עבודת האדם: מצד אחד הרי כל אחד ואחת מישראל הוא בבחינת "אנשי העיר", "עיר אלוקינו" (עיר הבירה של המלך), ומאידך - עליו לצאת לשדה דווקא, כי המלך נמצא בשדה דווקא, ובשדה מקבלו המלך בסבר פנים יפות כו'. ובפשוטות - בנוגע לפועל: לאחרי שבהתחלת היום עוסק כל אחד ואחת בעבודת התפילה ובלימוד התורה (כפי השיעורים הקבועים בהלכות

תלמיד של "רבנן", ובמקום שמחשבתו של אדם שם הוא נמצא¹⁷, ויתירה מזו: "כל בניך לימודי ה"¹⁸, ואם כן, הרי כל יהודי הוא בבחינת "מאן מלכי רבנן"].

שגם הם זקוקים לעניין ה"שדה" דווקא, כי דווקא על-ידי הירידה לבחינת "שדה", נפעל עליו נעלה ביותר אצל "אנשי העיר", כנ"ל בארוכה.

ה. והנה, דובר כמה פעמים שכל העניינים המבוארים בפנימיות התורה, משתקפים הם גם בנגלה בתורה, ועל דרך זה בענייננו - המבואר לעיל שכל אחד ואחת מישראל הוא בבחינת "אנשי העיר", "עיר אלוקינו":

ידוע פסק-דין הרמב"ם¹⁹ בנוגע להלכה בפועל - שכל אחד ואחת מישראל "רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות", וזאת - מבלי הבט על מעמדו ומצבו בגלוי ובחיצוניות. ועל-פי זה מובן שכל אחד ואחת מישראל, באיזה מעמד ומצב שנמצא, הרי הוא שייך ל"עיר אלוקינו", "אנשי העיר" - מצד פנימיות רצונו.

ואדרבה: פסק-דין הרמב"ם הנ"ל קאי לא רק על יהודי שנמצא ב"שדה", אלא אפילו על יהודי שנמצא ב"מדבר" שלמטה מן השדה - כמבואר בלקוטי-תורה (שם) אודות חילוקי הדרגות של בחינת עיר מושב ובחינת שדה ומדבר, ש"מדבר היא ארץ לא זרועה... אשר לא ישב אדם (העליון) שם כו"²⁰ - הנה גם בהיותו במעמד ומצב כזה, הרי הוא שייך בעצם ל"עיר אלוקינו", "אנשי העיר". ולכן, כשם שעל-ידי הירידה מן העיר אל השדה נפעל עליו אצל אנשי העיר (ועד כדי כך שחיותם של אנשי העיר היא מן השדה דווקא), כמו כן מובן שכאשר הירידה היא למטה יותר, לא רק לבחינת "שדה" אלא לבחינת "מדבר", הרי העלייה שלאחריה (ירידה צורך עלייה) היא באופן נעלה יותר מאשר העלייה הבאה לאחרי הירידה לבחינת "שדה".

וכמבואר בליקוטי-תורה שלאחרי הירידה לבחינת "מדבר", נפעל אז ש"ובקשתם משם את

21 דברים ד, כט.

22 דברים ל, ד.

23 דברים ד, כט.

24 רמב"ם הל' איסורי ביאה פרק יט הלכה יז.

25 ישע' ס, כא.

26 קידושין פב, א.

17 תורת הבעש"ט. תולדות יעקב יוסף עמ' סו. ועוד.

18 ישעיהו נד, יג.

19 הלכות גירושין ספ"ב.

20 ירמיהו ב, ב.

עצמו - גם חינוך הזולת, ובאופן שמיוסד על אהבת-ישראל, שזהו עניין אחד עם אהבת ה'³². וכתוצאה מזה עוסקים בשאר המבצעים: תורה, תפילין, מזוזה, צדקה, בית-מלא-ספרים - יבנה וחכמיה, נרות-שבת-קודש ויום-טוב [ובפרט כאשר נמצאים בליל ישי, ערב שבת-קודש, שזהו הזמן המתאים להשתדל ולחפש ילדה שעדיין אינה מדליקה נרות שבת - ולפעול עליה להתחיל להדליק נרות שבת-קודש בברכה], כשרות האכילה והשתייה, וטהרת-המשפחה. ובמיוחד - בנוגע לעניין הכי כללי והכי פרטי - שלכל יהודי תהיה האות שלו באחד מספרי התורה הכלליים, כפי שהדבר נקבע בהשגחה פרטית (מאחר שאינו קובע בעצמו מהי האות השייכת אליו, אלא) על-פי הגורל, וכידוע גודל עניין הגורל - על-פי מה שכתוב "בחקיק יוטל הגורל ומה' כל משפטו"³³, וכמבואר בתשובות הגאונים³⁴ שזהו על-דרך עניין עשרת הדברות. ולכן, צריכים להשתדל ביותר שכל יהודי יקנה אות באחד מספרי-התורה הכלליים, ולעסוק בזה בזריזות הכי גדולה - לא לחכות אפילו יום אחד בלבד, מבלי הבט על זה שבערב-שבת עסוקים עם ההכנות לקראת יום השבת. ועל-ידי ההתעסקות בכל הנ"ל "מיד הן נגאלין"³⁵, שיוצאים מהגלות ביחד עם המלך, והולכים עמו לעיר המלוכה - "קריית מלך רב", ושם גופא - לארמון המלך, ועד לתכלית השלימות שבזה - "ישראל ומלכא בלחודוהי"³⁶, וכל זה - תיכף ומיד, ובשמחה וטוב לבב.

(קטעים משיחת א' דר"ח אלול ה'תשמ"ב; התנועותיות תשמ"ב, כרך ז, עמ' 2106 - בלתי מוגה)

תלמוד-תורה), ולאחרי נתינת הצדקה שבהתחלת היום, הן לפני התפילה²⁷, כמו שכתוב "אני בצדק אחזה פניך"²⁸, והן בעת אמירת "ויברך דוד"²⁹ - שעל-ידי זה יש לו את ג' הקווין שעליהם העולם עומד - עליו לצאת ל"שדה" ולעסוק בענייני ה"שדה", שזוהי כללות העבודה בבירור ענייני העולם, ואין לו מה להתפעל מהירידה לעסוק בענייני השדה - כי המלך נמצא בשדה דווקא, ודווקא שם מקבלו המלך בסבר פנים יפות ומראה לו פנים שוחקות, כאמור לעיל שעשיית הדירה לו יתברך היא בתחוננים דווקא, שזוהי בחינת ה"שדה", ולכן "מלך לשדה נעבד". ועניין זה (שדווקא כאשר המלך נמצא בשדה, מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם) מודגש ביותר בחודש אלול (ההכנה לעבודת ראש-השנה שבה נכללת כללות עבודת האדם) - כפי שהדבר מתבטא בגילוי הארת י"ג מידות הרחמים המאירים בחודש אלול. והנה, כאשר יהודי יודע שהמלך נמצא בשדה, הרי עבודתו בשדה היא מתוך שמחה וטוב לבב, ומתוך הצלחה הכי גדולה, ובוודאי שמתבטלים כל המניעות והעיוכבים - כי "באור פני מלך חיים"³⁰. ומובטח לו שכשם שבהיות המלך בשדה זכה לדבר עם המלך - "לפני הוי' ישפוך שיחו"³¹, כמו כן יזכה ללכת ביחד עם המלך לעיר הבירה, ולהיכל המלכות, עד לתכלית השלימות של "ישראל ומלכא בלחודוהי".

ז. והמעשה הוא העיקר:

מראש-חודש אלול ואילך צריכים להוסיף בכל הפעולות של הפצת היהדות, היינו, נוסף לחינוך

(27) בבא בתרא יב.

(28) תהלים יז, טו.

(29) כדאיאת בשולחן ערוך האריז"ל (הלכות צדקה - ב"זיברך דוד): "מורי ז"ל היה נוהג עתה (באמירת "ויברך דוד").

לתת צדקה.

(30) משלי טז, טו.

(31) תהלים קב, א.

(32) "היום יום" כ"ד מנחם אב.

(33) משלי טז, לג.

(34) ווילנא תרמ"ה ס"ז.

(35) רמב"ם הלכות תשובה פרק ז הלכה ה.

(36) זהר חלק ג לב, א.

הנבואה העיקרית ש"לאלתר לגאולה"

צריכים לפרסם

הלימוד שישנו לכל אחד בעמדתו בשבת פרשת שופטים בדורנו זה ובפרט בזמן האחרון, הרגעים האחרונים להגלות – שצריכה להיות עבודה בהתאם, מידה כנגד מידה למצב הגאולה:
לפרסם אצל עצמו ואצל אלו שאליהם אפשר להגיע – שצריכים לקבל על עצמם (ביתר חוזק) את ההוראות ועצות ד"שופטיך" ו"יועציך" שבדורנו – "מאן מלכי רבנן" בכלל, ובפרט נשיא דורנו – הבא בהמשך לרבתינו נשיאנו שלפניו – שופט דורנו ויועץ דורנו ונביא דורנו...
ישנה ההוראה כנ"ל, שצריכים לפרסם לכל אנשי הדור, שזכינו שהקב"ה בחר ומינה בעל בחירה, שמצד עצמו הוא שלא בערך נעלה מאנשי הדור, שיהיה ה"שופטיך" ו"יועציך" ונביא הדור, שיורה הוראות ויתן עצות בנוגע לעבודת כל בני ישראל וכל האנשים דדור זה, בכל ענייני תורה ומצוות, ובנוגע להנהגת חיי היום-יום הכללית, גם ב"כל דרכיך (דעהו)" ו"כל מעשיך (יהיו לשם שמים)",
עד – הנבואה העיקרית – הנבואה ש"לאלתר לגאולה" ותיכף ומיד ממש "הנה זה (משיח) בא".

(משיחת ש"פ שופטים תנש"א. התועדויות שם כרך ד' עמ' 201-202)

כוח התורה פועל במציאות העולם

...ויש להוסיף, שאף שעיקר חיוב "שופטים ושוטרים תיתן לך בכל שערך" הוא בארץ ישראל, כפסק-דין הרמב"ם "אין אנו חייבין להעמיד בתי דינים בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר אלא בארץ ישראל בלבד... שנאמר תיתן לך בכל שערך אשר ה' אלוקיך נותן לך לשבטיך", מה שאין כן בחוץ לארץ, ועל-אחת-כמה: וכמה בזמן הגלות ובחוץ לארץ, שגם כשנמצאים בחסדי ה' במלכות של חסד, צריכים לקבל רשות ממלכות המדינה (שיש לה תוקף על-פי תורה – דינא דמלכותא דינא) למנות דיין (ואין זה באופן ד"שופטים ושוטרים תיתן לך"), מכל מקום, כשעומדים בתוקף המתאים בכוח התורה, נעשית הנהגת המדינה כולה (ועד להנהגת המדינות שבכל העולם כולו) בהתאם לפסק דין דישאל על-פי התורה – "שופטים ושוטרים תתן לך", על דרך סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו אודות הנהגת הצמח-צדק, שבהיותו בעיר ליובאוויטש עשה "סדרים" בפטרבורג, עיר הבירה של כל מדינת רוסיה.

ועוד ועיקר – שבכוח התורה פוסקים בני ישראל שהגאולה האמיתית והשלימה עלידי משיח צדקנו צריכה להיות תיכף ומיד, ונעשה כן במציאות העולם בפועל ממש...

ובסגנון חודש אלול (מלך בשדה) – שהמלך בא לשדה, דיש לומר ש"שדה" קאי בפרט על מקום הגלות, שבו נעשית כללות ה"מלאכה" ד"מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות" ב"ט מלאכות דעובדין דחול לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, ועד שמהפכים הגלות לגאולה עלידי המשכת האל"ף (המלאכה ה"אחת"), אלופו של עולם, שעלידי זה נעשה מ"גולה" "גאולה", ועד ל"יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים".

(משיחת שבת פרשת שופטים, ד' באלול ה'תש"נ; התועדויות שם כרך ד, עמ' 202-200)

תערוכת חב"ד בהרציון

על תערוכה חלוצית להכרת חב"ד שהתקיימה בירושלים עיר־הקודש בשנת תשכ"ד, אשר זכתה להכוונת מזכירות הרבי ולהצלחה יוצאת מן הכלל • איזו מתמונות הרבי מתאימה לפרסום? אלו ספרים כדאי שיופיעו? והחשיבות הרבה בהצגת בניין '770' ותמונות מוסדות חב"ד ברחבי תבל • קטעים מתוך סיכום התערוכה בצירוף מסמכים

לראות ולראות

בכ"ז שבט תשכ"ד פונה הרב חיים יהודה קרינסקי למנהלי מוסדות חב"ד ברחבי תבל בדברים הבאים (ראה לדוגמא 'מקדש מלך' כרך ד' עמ' תקעד):

"עומדים אנו כעת בסידור הכנות לתערוכת חב"ד־ליובאוויטש שתתקיים כאן [=ארצות הברית] אי"ה בקרוב, ובדעתנו להראות שם... תמונות ממוסדות חב"ד שבכל מרחבי תבל... שקוראים שקופיות... כיון שהזמן קצר עד פתיחת התערוכה הנ"ל, וההכנות לזה מרובות... ותודה רבה מראש".

ניתן לשער שה'דחיפה' לקיומה של תערוכה כזו באה בעקבות תערוכה מוצלחת שקדמה לה, אשר נפתחה בחולה'המועד סוכות בהרציון בירושלים, והתקיימה במשך חודש תשרי תשכ"ד. בתערוכה ההיא נכללו (לפי תיאור 'חדשות חב"ד' (מוסף לביטאון חב"ד) תמוז תשכ"ד, עמ' ג) - ארבעה מדורים עיקריים:

א. תולדות חב"ד (פרקי היסטוריה, אדמו"רי חב"ד, כתבי־יד עתיקים, מוצגים שונים).
ב. תורת חב"ד (הסברת שיטת חב"ד, ספרות

חב"ד הענפה, ה'תניא' על מהדורותיו).

ג. "ופרצת..." (אהבת ארץ־ישראל ובנינה בחב"ד, פעולות צא"ח, הסברת היהדות, קירוב רחוקים, עבודת החינוך של חב"ד ברחבי העולם (בליווי מפה) בתי־ספר וכולי).

ד. הווי חב"ד (התפילה ומקומה בחב"ד, חגי ישראל ומועדי חב"ד, זמרה וריקוד, החוויה שבביקור אצל הרבי).

אילן יוחסין מאדמו"ר הזקן

בספר 'מקדש מלך' (כרך ב' עמ' 291-289) נדפס מכתב מזכירות הרבי - בחתימת המזכיר "הרב ח.מ.א. חדקוב" - המכיל הערות לתוכנית התערוכה, וממנו אנו למדים על שינויים שהוכנסו בתוכנית המקורית בעקבות הערות המזכירות:

"ב"ה, כ"ג מנ"א תשכ"ג, ברוקלין

"הנהלת צעירי אגודת חב"ד סניף ירוש"ו

"ה' עליהם יחיו, שלום וברכה!

"מאשרים אנו קבלת הדו"ח מימי יד, יח סיון,

תכנית התערוכה והמצורף:

"מועתק בזה ההערות השייכות לבניית

התערוכה:

השתתפות בהוצאות

בספר 'אחד היה אברהם' - סיפור חייו של הרה"ח ר' אברהם פריז ע"ה - עמ' 279, נדפס המכתב הבא:

"ב"ה כ"ב כסלו תשכ"ד
ברוקלין נ.י.

"הרה"ח הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מוה' אברהם שי',
"שלום וברכה!

"בבקשה למסור להרב ישראל שי' לייבוב סך שלוש אלפים (3,000) ל"י, כהשתתפות בהוצאות התערוכה של חב"ד.

"בברכת כט"ס [=כל טוב סלה]
"הרב ח.מ.א. חדקוב."

"לא ידענו שזוהי חב"ד!"

בדו"ח מרתק, המתפרש על פני שבעה עמודים צפופים (מוקלדים במכונת כתיבה), מגולל הרה"ח ר' טוביה בלוי את כל פרשת הקמת התערוכה, הקשיים והתלאות, וההוצאות. בנוסף, ערך גם דו"ח כספי בן שלושה חלקים אלא שהוא לא הגיע לידיו. הנה קטעים מתוך הדו"ח המלא:

"ב"ה. יום שלישי לקיום תערוכת חב"ד בהר ציון
"דו"ח מפורט בקשר לתערוכה
"התערוכה פעילה ומצליחה במלוא התנופה. מבקרים בה אנשים רבים מכל הסוגים: שומרי תורה ומצוות וחילוניים, מבוגרים ונוער, אשכנזים ובני עדות המזרח, "ישראלים" ותיירים, גברים ונשים, כולם כולם מבליים בה כשעתיים, מתרשמים עמוקות ומתבטאים בצאתם: לא ידענו שזוהי חב"ד!"

"סמוך לכניסה לתערוכה עומדת הסוכה החב"דית ובה צוות של חמשה מהצעירים (תלמידי תורת אמת, ומתלמידי כפר חב"ד הדרים בירושלים) לזכות את העוברים ושבים במצות ד' מינים. תקליטי חב"ד משמיעים ניגונים בכל שעות התערוכה. בכניסה מקבלים רוכשי הכרטיסים (שמחיריהם: 50 אגורות למבוגרים ו-30 אגורות לנוער ותלמידים) - גם פרוספקט מהודר ותרגום

"(א) המדור "היכל התפלה" (נומ. [=מספר] 2):
"1) שורה המתחלת בצפת - כ"ק אדמו"ר שליט"א עולה לתורה. באם המכוון לתמונה - אין כדאי.

"2) בתוך הסידורים טוב שיהי' גם הצילום מהסידור תהילת ה' (הסידור הדק שנדפס בכפר-חב"ד) והנקרא לפנים "דער ראסטאווער סידור", בהוספת סיפור הדפסתו בראשונה (לבד תהלת ה' השלם ושל פורמט כיס).

"(ב) היכל החינוך (נומ. 4):
"1) נוסף על ספרי הלימוד, בטח יציגו גם ספרי הקריאה שבהוצאת המל"ח (בשפות שונות).

"2) החינוך במרוקו - להשמיט זה לגמרי.
"3) יש להרבות יותר אודות מוסדות החינוך במדינות שונות. ובתוך זה גם תמונות מהבניינים הגדולים. כגון ישיבת תומכי-תמימים ברוקלין, ישיבת תומכי-תמימים במונטריאול (שנחשב לאחד הבנינים הכי יפים בקנדה), הבנין של ישיבת אהלי והבנין של בית רבקה באוסטרלי[ה], בית ליובאוויטש בלונדון, בנין הסמינר למורות בפריז וכו'.

"ג) תולדות חב"ד (נומ. 5):
"לצייר אילן יחס המשפחות שמגזע אדמו"ר-הזקן, על פי ספרו של סלונים.

"ד) חגים חב"דיים (נומ. 6):
"1) להוסיף על-דבר יו"ד כסלו; ג' או ה' חנוכה.
"2) אין כדאי להציג "תמונת הרבי לפני העמוד", אבל לאידך גיסא אפשר להציג כמה תמונות כאשר כ"ק אדמו"ר שליט"א נמצא בהתוועדויות שונות.
"ה) ספרות חב"ד (נומ. 7):

"1) להציג גם פאקסימיליא דהוצאה הא' של הל' ת"ת [השער, עמוד א] (נשלח זה בפני-עצמו).
"2) ספרי תלמידי אדה"ז.

"ו) חשוב מאוד אשר תוצג תמונה מבניין 770 (תמונות יפות אפשר למצוא בתהלוכות ל"ג בעומר וכדומה).

"ז) והעיקר שצריכים להשתדל בכל עוז אשר התערוכה תהי' [ה] ביופי ובהרחבה הדרוש ובאופן שישאיר הרושם הכי טוב על המבקרים ויביא בעזרת-השם-יתברך תוצאות טובות.

"בברכת כל טוב סלה,
"הרב ח.מ.א. חדקוב."

וביחוד החילוני – להשתעשע במוצגים העתיקים, נובעת לדעתי, מתוך השקפה כי החסידות היא מציאות מוזיאונית ארכיאולוגית שעבר זמנה – חס ושלום – מן העולם, ואילו עלינו לטפח ולהשריש את ההכרה כי החסידות חיה וקיימת וכי ההווה שלה הוא עשיר ורב תוכן.

"כל מורשת העבר השייכת לדורותינו מתבטאת בדבריהם של רבותינו ובסיפור תולדותיהם – והללו ניתנים בשפע, ואין כל גרעון אם הם ניתנים בכלים חדשים".

הר"ט בלוי ממשיך:

"זו דעתי הפרטית", אולם "למרות זאת המרצתי בדבר טיפול בהשגת חפצים כגון דא (וטיפלו בזה ר"י גנזבורג ור"מ גולדברג) אלא שהדבר לא יצא אל הפועל כיון שבעלי החפצים מהססים להוציאם מרשותם (אלא תמורת ערבויות בנקאיות חזקות וכדומה), כך לא הצלחנו להכניס מן הסוג הזה אל התערוכה".

התמסרות המסייעים והמסייעות

"הרב יצחק גנזבורג [ע"ה (איצ'קע)] היה זה שהתעניין ונטה שכמו לקידום התערוכה... לפי בקשתי הביא מספר פעמים צוותים של נשים (בנות משפחתו) ובנות מכפר חב"ד שעבדו בתערוכה משך שעות רבות, ותרמו תרומה רצינית ומכריעה לזירוז פתיחת התערוכה, צר לי שלא ידועים לי שמותיהן של הנשים והבנות שטרחו ובאו מכפר חב"ד לירושלים ושהו בה שעות רבות של לילה. תבאנה כולן על הברכה, כל אחת לפי מעשיה. צוותות הבנות מכפר חב"ד תרמו יחדיו למעלה מ- 200 שעות עבודה יקרות, טובות ומוצלחות. "ובשטח נוסף היה לי גנזבורג לעזור רב... "היה צורך בכספים מזומנים לחומרים.. נחליץ גנזבורג והשיג הלוואות...".

בין השאר "גנזבורג נקט יזמה נמרצת ו"סחב" למקום את ד"ר ניסן מינדל, ר' משה הכט.. ועוד ועוד".

לפני כן נאמר:

"ולא מצאתי סיוע אלא בר' יצחק שי' גנזבורג שעזר ככל שהיה לאל ידו... ותודתי העמוקה

אגרת הקדש של כ"ק אדמו"ר שליט"א לשנה זו. "בתערוכה מסבירים צוות מורי דרך מוכשרים (ובראשם הת' יוסף שי' סגל העושה מלאכתו באמונה ובטוב טעם) את התערוכה לקבוצות.

"מדי זמן מוקרנים סרטון ושקופיות על חב"ד בליווי הסברה.

"ביציאה מוצעים למכירה ספרי חב"ד ומספר ניכר של מבקרים רוכש מהם.

"בימי חול המועד פתוחה התערוכה בכל שעות היום.

"התערוכה נפתחה בערב חג הסוכות במעמד חגיגי ובדבריהם של: הרב עזריאל זעליג סלונים, ד"ר ש.ז. כהנא [=מנהל משרד הדתות], מר שניאור זלמן שזר, ד"ר זרח והרפטיג, הרב שלמה יוסף זוין, ר' נחום רבינוביץ.

"ביום ועש"ק החלו הביקורים ובמשך 5 שעות היו למעלה מ- 200 מבקרים.

"ביום ראשון, ד' סוכות, היו במשך היום למעלה מ- 700 מבקרים.

"במשך היום השלישי היו למעלה מ- 800 מבקרים. וכאמור התרשמו כולם באופן יוצא מן הכלל.

"בתערוכה הושקעו אלפים רבים של שעות עבודה של עשרות אנשים שאת שמותיהם כולם הנני מקווה להזכיר בהמשך הדו"ח לטובה ולברכה איש איש על מקומו".

הרב בלוי מוסיף:

"התערוכה בוצעה במקסימום של טוב טעם (למרות שחסרים בה אי אלה פרטים שיושלמו בהמשך הזמן) במקסימום של דחיפות (למרות שהפתיחה נדחתה עד חג הסוכות) ובמינימום של הוצאות כספים – למרות שההוצאה מסתכמת בעשרת אלפי ל"י בערך".

החסידות חיה וקיימת

עוד מסופר בדו"ח על "הערה שהושמעה (ביחוד מפי הזקנים, כגון: מר שזר והרב זוין וכו') בדבר העדר מוצגים עתיקים כגון כתבי יד וחפצים של האדמו"רים וכדומה" – ולעומתם: "דעתי האישית בכלל היא שבאופן עקרוני אין לטפל בכגון דא", מאחר ולדבריו – "הנטייה הקיימת בין ההמון –

על חלקו של הרב בלוי עצמו בהקמת התערוכה – מסופר: "משך החודשיים של ההכנות לתערוכה לא נחתי ולא שקטתי ולא שלוותי ברוב שעות היממה (ויחד אתי צוות העובדים כפי שאפרט), ופעמים רבות ויתרנו על הארוחות ועל שעות שינה בלילה. גם ימי ערב־ראש־השנה וערב־יום־כיפור היו אצלנו ימי עבודה. סוכתי הפרטית הוכנה לי על ידי אחרים, כן נבררו ד' המינים שלי על־ידי אחרים".

"עלי היו מוטלים – התפקידים הבאים:

1" (תכנון, רעיוני. 2) ניסוח כל הכיתוב המופיע בגוף התערוכה ובקשר לתערוכה. 3) השגת החומר לתערוכה. 4) השגת צוותי עובדים כפי הדרוש. 5) פיקוח על העבודה וזירוז. 6) אחריות כספית כלפי העובדים. 7) קשר עם גורמי חוץ רבים ושונים".

"לסיכום הרשימה, הנה קטע מ'חדשות חב"ד' של חודש תמוז תשכ"ד, עשרה חודשים לאחר פתיחת התערוכה, בו סופר כי "ביקרו במשך קיומה רבבות איש מכל שדרות הציבור. במיוחד בלטו בין המבקרים בני קיבוצים, תלמידי בתי ספר שבאו עם מוריהם ותיירים, בימי חג ומועד הקמת התערוכה ממבקרים, וידי המדריכים היו מלאות עבודה".

נתונה לו. כן ר' מרדכי שי' גולדברג... גם ר' ישראל לייבוב שי' עבור נשיאתו בעול הכספי... והנהלת תומכי תמימים ליובאוויטש בלוד ששלחה חומר רב וכל מה שנדרש ממנה... ויצויין ר' חנוך שי' גליצנשטיין על שנתן חומר מארכיונו כפי שנדרש ממנו... וכן ר' גרשון העניך כהן והת' יעקב צירקוס".

"רעיון התערוכה נולד בפגישת צעירי־אגודת־חב"ד (ר' מרדכי גולדברג והת' שלום ליב אייזנבך) עם ד"ר ש.ז. כהנא עוד בחורף תשכ"ג. במחצית הראשונה של חודש תמוז התקיימה ישיבה בתל־אביב ובה הוחלט להטיל עלי את הטפול בתערוכה. ביודעי ומכירי שאיני מבין כלל בטיב התערוכה וכדומה, החלטתי לצרף לעזר (מבחינה גרפית) את ר' יוסף מרטון. ישבתי עם מרטון וערכנו תכנית (היא התכנית הראשונה שעליה באו הערות הרב חדקוב)... הצוות הראשון (של מרטון, בלוי, צבי ויגלר ומנחם קירשנבוים) שהחל משלהי חודש תמוז, שהו יום יום בהר ציון באולם התערוכות, ו'עסקו' בהכנת תערוכת חב"ד". בהמשך צורף גרפיקאי בשם נחמיה פרידמן, 'וביום ד' אלול.. החלה העבודה (עם פרידמן)".

סייעו בין השאר: 'הת' מאיר פריימן; 'הת' משה אדלר; והת' שמעון בקרמן".

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 276 ש"ח (ב־4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 138 ש"ח (ב־2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר־חב"ד 6084000.

כמו־כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

פרשת שופטים

שפטים ושטרים תיתן לך בכל שעריך (טז, יח)

"שעריך" – רומז לכוח הבינה שבנפש, כמאמר (ראש השנה לא) "חמישים שערי בינה נבראו בעולם". כשם ששער גשמי משמש הן לכניסה הן ליציאה, כן גם כוח הבינה: כניסה – השגת המוח חודרת אל הלב ומעוררת את המידות. יציאה – התעוררות המידות מביאה לזיכוכ הגוף ובירור המידות הטבעיות. "שופטים ושטרים תיתן לך בכל שעריך" – כשם שיש חמישים שערים בקדושה כך יש חמישים שערי טומאה, ולכן יש צורך ב"שופטים ושטרים", כלומר, להכיר כל דבר לאמיתותו ולדעת אם אין בו מעצת היצר ותחבולותיו.

(ספר המאמרים תרצ"ט עמ' 247)

בכל שעריך (טז, יח)

בכל עיר ועיר (רש"י)

"עיר" – רומז לגוף, שנקרא "עיר קטנה" (נדרים לב). כדי שיצר הטוב יצליח 'לכבוש' את ה'עיר' יש צורך ב"שופטים ושטרים". שופטים – בתחילה צריכים 'לפסוק את הדין', לעיין בשולחן-ערוך כדי לידע את המעשה אשר יעשה ואלה אשר לא תעשינה. שוטרים – אם היצר הרע מתנגד לשמירת המצוות יש 'להכותו במקל', בבחינת "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע" (ברכות ה). ושליטת היצר הטוב צריכה להיות "בכל שעריך", לא רק בכל הקשור לשמירת התורה, אלא גם בדברי הרשות, כמאמר (אבות פ"ב) "וכל מעשיך יהיו לשם שמים".

(שיחת ש"פ שופטים תשכ"ט)

לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל (יז, יא)

אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין (רש"י)

שכן פסק-דין של חכמי ישראל הופך את ה'ימין' ל'שמאל' ואת ה'שמאל' ל'ימין'.

(לקוטי שיחות כרך ה, עמ' 138)

שום תשים עליך מלך (יז, טו)

הכוונה הפנימית של מצווה זו היא להחדיר בעם ביטול וקבלת עול מלכות שמים. שכן המלך עצמו בטל בתכלית להקב"ה; הוא נקרא 'מלך' להיותו מרכבה למלכותא דרקייעא. וכאשר העם מתבטלים אליו יש דבר משום התבטלות למלכות שמים.

(דרך מצוותיך עמ' קח)

ראשית דגנך (יה,ד)

עין יפה אחד מארבעים (רש"י)

"אחד מארבעים" – על־ידי התורה שניתנה לארבעים יום מגיעים ל'אחד', התאחדות גמורה ומוחלטת עם הקב"ה. וכפי שמצינו ברבי שמעון בן יוחאי, שהיתה "תורתו אומנתו" (שבת יא), שאמר "בחד קטירא אתקטירנא, ביה אחידנא כו" (זוהר ח"ג רצב).

(אור התורה שמות עמ' א'שמו)

ראשית דגנך (יה,ד)

עין יפה אחד מארבעים (רש"י)

"אחד מארבעים" – רומז ליום־הכיפורים. שכן משה רבנו היה בהר ארבעים יום, מראש־חודש אלול עד יום הכיפורים. הרי שיום־הכיפורים הוא "אחד מארבעים", היום המיוחד בארבעים הימים האלה.

(אור התורה שמות עמ' א'שמו)

ראשית דגנך תירושך ויצהרך וראשית גז צאנך תיתן לו (יה,ד)

דגן תירוש ויצהר, שהם מיני אוכל, מסמלים את הכוחות הפנימיים, השכל והמידות; ואילו ראשית הגז, שממנו עושים בגדים, מסמל את הכוחות המקיפים, כוח הרצון וכוח התענוג. את הראשית והמובחר של שני הסוגים יש להקדיש ל"כוהן" שבאדם, הנפש האלוקית.

(לקוטי שיחות ב עמ' 326)

תמים תהיה (יה,ג)

יש לדאוג שהנפש תהיה תמימה ושלמה ולא 'מחוסרת איבר'. וכידוע, שכשם שיש תרי"ג חלקים בגוף, רמ"ח איברים ושס"ה גידים, כך בנפש יש תרי"ג 'איברים', ושלמותם של האיברים האלה תלויה בקיום תרי"ג מצוות התורה.

(לקוטי תורה נצבים עמ' מה)

תמים תהיה עם ה' אלקיך (יה,ג)

אמר הבעל שם טוב:

האות ת' היא האות הרחוקה ביותר מן האל"ף, הרומז להקב"ה, אלופו של עולם. האות ת' רבתי של תיבת "תמים" רומזת לכך שיש לקשר ולחבר גם את ענייני העולם "עם ה' אלקיך" – אהבה או יראה בענייני העולם צריכות להביא לאהבת ה' וליראתו.

למה הדבר דומה, לאדם שמגיע אליו שליח המלך, המודיעו שהמלך קורא לו. אם השליח מראה לו פנים שוחקות – אין טעם להשתעשע עמו אלא יש ללכת אל המלך, שהוא מקור האהבה; וכמו־כן אם השליח כועס עליו, אין לנסות לפייסו אלא יש ללכת ישר אל המלך לרצותו.

(כתר שם טוב)

סיום מסכת

מנהגי סיום מסכת

ככל הידוע, לא נעשה סיום מסכת ממש¹ בהתוועדויות של הרבי, אלא רק פעם אחת, בכ"ד טבת תשי"ב² כשסיים הרה"ח ר' מאיר אשכנזי ע"ה את הש"ס עם כל הנהוג לומר אז. אצל הרבי היה תמיד רק 'הדרן', והיינו ביאור על סיום המסכת. ואף שהרבי השתמש לזה בביטוי 'סיום'³, אולי הכוונה לשם המושאל.

נוסח הסיום

בסיום כמה מסכתות בדפוס ווילנא⁴ ניתנו ציוני-מקורות⁵ בקשר לחלק מנוסח הסיום. על "הדרן עלך": "פירוש הגון על זה תמצא בספר החיים שחיבר אחי הגאון מהר"ל מפראג בספר זכיות ח"א פ"ג⁶". ועל בני רב פפא: "בסיומא וסוף תשובת הרמ"א ז"ל⁷ וכן בסוף 'ים של שלמה' בבבא קמא כתוב רמזים על הזכרת שמות הללו".

ראיתי [בא' מבת-כנסת בכפר חב"ד] שעושים סיום על מסכת מידות רק באמירת סיום המסכת וקדיש דרבנן. וטוענים שכך נהגו בבית חיינו בכל סיום של מסכת משניות ללא גמרא⁸, וצריך לברר מקורם. אגב, בתחילת המשניות המנוקדות של 'אשכול' מופיע נוסח סיום לסדרי משניות, בשינויים מהנדפס בגמרא⁹. אבל גם מה שבגמרא (עכ"פ חלקו) צריך מקור¹⁰.

הקדיש

הש"ך¹¹ העתיק מסוף שו"ת מהר"ם מינץ¹² אודות סיום מסכת: "ויחזרו אחר מניין לומר קדיש דרבנן¹³

(1) אמירת סיום הגמ' (ופירש"י), הנוסח הנהוג לומר בסיום כולל קדיש, וסעודה לאחריו זה.

(2) תורת מנחם ח"ד עמ' 932. וגם שם אמר הרבי 'הדרן'.

(3) כמו שם בח"ז עמ' 782.

(4) כמו ב"ק.

(5) ולפי האמור בדף השער, ציונים אלה, המופיעים בתוך סוגריים מרובעים, הם מהג"ר ישעיהו פיק-ברלין.

(6) לפנינו - פ"ב. שם מבאר שהתורה שבע"פ היא הסימן המובהק המבדיל בין ישראל לעמים: "הדרן עלך" שרק עם ישראל מהדר את התורה, "ודעתן עלך" - שרק עם ישראל נותן דעתו על התושבע"פ שלא תשכח ח"ו.

(7) לע"ע לא מצאתי, לא במהדורת הנאו ת"ע (שב'אוצר החכמה) ולא במהדורת אשר זיו (ירושלים תשל"א). אמנם ביש"ש סוף ב"ק (אצלי - במאגר 'פרוייקט השו"ת') מופיע "דרוש לסיום מסכתא מאת הרמ"א", ושם דורש את משמעות השם "פפא" ושמות הבנים וכו'.

(8) ובהגהות לס' מנהגים דק"ק וורמיישא (לר' יוזפא שמש, הוצאת מכון ירושלים תשמ"ח, עמ' קיז), כתבו שא"א בני ר"פ בסיום משניות אלא בסיום מסכתא (גמרא), וכ' המו"ל שם, שמא נמנעו מהזכרת שמותיהם בסיום משנה, מפני שלא עסקו בתורתם של בני ר"פ האמוראים ולמדו רק את דברי התנאים, עיי"ש.

(9) 'מודים' נדפס בלשון יחיד, ובגמרא הוא בלשון רבים. בפסוק "אורך ימים בימינה, בשמאלה עושר וכבוד", הסדר הפוך.

(10) בברכת 'הערב נא': תיבת 'ובפיפות' מופיעה בנוסחאות תימן וספרד. ל'כולנו' הראשון לא מצאתי מקור. לחסרון תיבת 'לשמה' (ולהנהוגים לאומרה) יש מקורות בסידורי 'עבודת ישראל' ו'אוצר התפילות'.

(11) יו"ד סי' רמו ס"ק כז.

(12) סי' קיט. בהוצאת מכון ירושלים תשנ"א הוא בח"ב עמ' תקס"ו (התשובה הממוספרת האחרונה). וחבל שהמו"ל לא התייחס לפרטים אלה כלל.

(13) ההדגשה שלי. ושמעתי מאמור"ר ז"ל בשם הרה"ג הרה"ח ר' חיים שאול ברוק ע"ה, שמש"ך זה הוכיחו שהנכון הוא כפי שנהגו בליובאוויטש [וכפי שהורה הרבי לר' בנימין שי' אלטהויז], לומר קדיש זה דווקא. אבל ע"פ האמור בהמשך הדברים, עז"ע.

ועשרה בני רב פפא¹⁴...". ושם, אחרי שכתב "טוב לחזור אחר מנין לומר קדיש. ואחר סיומו¹⁵ יאמר עשרה בני רב פפא", הוסיף: "ואחר כך יאמר קדיש אם יש מניין, ויש שאומרים קדיש דרבנן, אך אותו קדיש אינו מצוי בינינו¹⁶, לכן ברוב פעמים לא שמעתי לומר רק שלנו בלא תתקבל¹⁷".

כן הזכירו, שהקדיש נדפס לפי נוסח אשכנז, וצריך (למנהג הספרדים והחסידיים ולמנהגנו) להוסיף "ויצמח פורקניה ויקרב משיחיה".

בעניין אחר, לא הבנתי מפני מה אומרים קדיש דרבנן, או קדיש הגדול¹⁸, ללא משנת "רבי חנניא" תחילה, שהרי¹⁹ "מנהג כל ישראל, שאין מקדישין בקדיש לעולם אלא בסיום הפסוק²⁰, או אגדה שהיא דרשת הפסוק, אבל לא בסיום התורה שבעל פה שאינה דרשת הפסוק, ולכן נוהגין לומר אחר פרקי אבות אגדת רבי חנניא בן עקשיא אומר כו' ואחר פיטום הקטורת ובמה מדליקין אגדת אמר רבי אלעזר אמר רבי חנניא תלמידי חכמים וכו', ואם כן גם כשלומדין משניות יש לומר איזה אגדה בסיומן כדי לומר קדיש לאחריה...". ואם כן הרי אם אומרים בסיום מסכת לפי הנדפס ישנם כמה וכמה פסוקים, אבל לפי האמור בשו"ת מהר"ם מינץ שאין אומרים פסוקים, וכן לפי מה שכתוב ב'רשימות דברים'²¹ שאמרו בליובאוויטש רק עד סיום בני רב פפא, מה טעם שאמרו אז קדיש ללא פסוק.

14) לא נתבאר למה דרוש מניין לאמירת עשרה בני רב פפא.

15) אח"כ מפרט, שאחר סיום המסכת עצמה, אומרים: "הדרן עלך... ולא בעלמא דאתא [דאתי]. בסיעתא דשמיא. חנינא בר פפא... זכותן יעמד לנו. בריך רחמנא דסייע(ת)ן, יהי רצון דזוכה ללמוד בשיבה של מעלה עם שאר צדיקי עולם", ע"כ.

16) מסתבר שהכוונה לקדיש הגדול "בעלמא דהוא עתיד...", שגם כיום אינו מצוי, ונהוג לאומרו (מלבד הנוהגים לומר בסיום מסכת) אחרי סתימת הגולל בימים שאומרים בהם תחנון (בין האשכנזים יודעי-ספר, וגם בח"ק חב"ד בניו-יורק).

17) כנראה כוונתו לקדיש יתום, ועצ"ע מדוע אין אומרים 'קדיש דרבנן' הרגיל, וכלשונו לפניכן שהובא לעיל.

18) שלפי הרמב"ם בסידורו שבסו"ס אהבה, הוא הקדיש דרבנן' הרגיל.

19) לשון שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס נד.

20) הכוונה לקדיש יתום ("יהא שלמא"), הנאמר על פסוקים.

21) מהדורת תש"ט עמ' 362.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש